

Eesti Üliõpilaskondade Liidu avaliku poliitika seisukohad

Viimati
muudetud
14.05.2021

Sisukord

PREAMBUL EESTI ÜLIÕPILASKONDADE LIIDU AVALIKU POLIITIKA SEISUKOHTADELE	3
1. LIGIPÄÄS KÕRGHARIDUSELE	4
1.1. Rahvusvahelised üliõpilased	4
1.2. Õpiränne kõrghariduses	5
1.3. Erivajadustega õppurid	6
2. VASTUVÕTT KÕRGKOOOLI	8
3. ÕPPEKESKKOND	10
3.1. Diskrimineerimine ja ahistamine	11
3.2. Vaimne tervis	13
4. SOTSIAALSETE TAGATISTE SÜSTEEM	15
4.1. Õppetoetused	16
4.2. Õppelaen	17
5. KÕRGHARIDUSE KVALITEET	19
5.1. Tagasiside õpetamisele	20
5.2. Õppejõudude täiendõpe ja õpetamisoskuse arendamine	21
6. PRAKTIKA KORRALDUS	24
7. VARASEMA ÕPPE- JA TÖÖKOGEMUSE (VÕTA) ARVESTAMINE	26
8. DIGITAALNE ÕPE	28
9. KÕRGHARIDUSE NING TEADUS-, ARENDUS- JA LOOMETEGEVUSE (TAL) RAHASTAMINE	30
9.1 Doktoriõpe	31
10. KESKKONNAVALDKONNA SEISUKOHAD	33

PREAMBUL EESTI ÜLIÕPILASKONDADE LIIDU AVALIKU POLIITIKA SEISUKOHTADELE

Eesti Üliõpilaskondade Liidu (EÜL) avaliku poliitika seisukohtade dokument kaardistab põhimõtted ja eesmärgid, mis annavad aluse organisatsiooni eestkoste tegevuse korraldamiseks. EÜLi eestkostetegevus on korraldatud terviklikult mitmel tasandil. Lähtudes avaliku poliitika seisukohtadest ning organisatsiooni väärtustest, võtab EÜL üliõpilaste nimel sõna avalikus ruumis ja vahendab julgusega üliõpilaste huve poliitikakujundajatele nii kohalikul, riiklikul kui ka rahvusvahelisel tasandil. Eesti üliõpilaste huvide esindamiseks tehakse ühiste eesmärkide nimel solidaarselt koostööd riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil kõigi tudengiorganisatsioonidega. EÜLi nägemus on, et kõrghariduse esmane eesmärk on õpetada inimesele oskusi, teadmisi ja väärtuseid. EÜL seisab avalikult võõrandamatute inimõiguste¹ ning demokraatia eest kõikjal kus selleks on vajadust ning mõistab avalikult hukka need, kes rikuvad inimelu väärikust.

¹ [Inimõigused](#)

1. LIGIPÄÄS KÕRGHARIDUSELE

Kõigile motiveeritud ja võimekatele inimestele on tagatud võrdne ligipääs kõrgharidusele. See tähendab, et kõrghariduskorralduses on ka struktuurse ebavõrdsuse vähendamiseks olemas vajalikud meetmed. Lisaks hoolitseb riik ühtlase tasemega üldhariduskoolide võrgu arendamise ja loomise eest, et varasema koolitee kvaliteet ei takistaks ühtki õppurit kõrghariduse omandamisel.

- Kõrghariduskorraldus peab olema paindlik ja soosima elukestvat õpet.
- Igale üliõpilasele tuleb tagada vajaduse korral õppehoonete lähedane taskukohase hinnaga ühiselamukoht.
- Kõrgharidus peab olema nii korralduslikult, õppe sisult, tugisüsteemidelt kui ka füüsiliselt ligipääsetav ning vastama erivajadustega üliõpilaste vajadustele.
- Riik ja kõrgkoolid peavad tagama, et igale õppurile on kättesaadav terviklik info ja nõustamine edasiste õppimisvõimaluste, õpet reguleerivate õigusaktide ja toetavate süsteemide (õppelaen, toetused, stipendiumid) kohta.

1.1. Rahvusvahelised üliõpilased

Rahvusvahelisi üliõpilasi² koheldakse samaväärselt kohalike tudengitega ning neile on tagatud kõrgkoolipoolne toetus õppe teostamisel.

- Rahvusvahelisi tasemeõppe üliõpilasi tuleb käsitleda kõrgkooli üliõpilaskonna täieõiguslike liikmetena. Neile tuleb luua võimalused panustada õpikeskkonna kujundamisse ning tagada informatsioon oma õiguste kaitsmise võimaluste kohta ka üliõpilasesinduse kaudu.
- Rahvusvahelistele üliõpilastele peab olema tagatud kõrgkoolipoolne tugisüsteem, mis aitab neil kohaneda Eesti ühiskonnakorraldusega. Kohalike kõrgkoolisestest tugiteenuste kõrval

² Rahvusvaheliste üliõpilastena käsitleme käesolevas dokumendis nii kraadiõppuritest välisüliõpilasi kui ka mobiilsusprogrammi kaudu Eestis õppivaid välisriikide tudengeid.

peavad olema tagatud ka riiklikud tugiteenused.

- Kõrgkool ja üliõpilasesindus peavad soodustama rahvusvaheliste tasemeõppe üliõpilaste kaasatust üliõpilaskonna tegevusse. Kõrgkool peab soodustama rahvusvaheliste tasemeõppe üliõpilaste lõimumist kohalike üliõpilastega.
- Tervisehoiuteenused ja -teave peavad olema kättesaadavad kõigile rahvusvaheliste üliõpilastele ning neid tuleb osutada kohalike üliõpilastega samadel alustel.
- Rahvusvaheliste tasemeõppe üliõpilastele peab võimaldama tasuta eesti keele ja kultuuri õpet.
- Riik ja kõrgkoolid soodustavad rahvusvaheliste tasemeõppe üliõpilaste sisenemist Eesti tööturule nii õpingute ajal (keele, kultuuri õpe, praktikavõimalused) kui ka pärast kõrghariduse omandamist.
- Võõrkeelsetele õppekavadele peab pakkuma õppemaksuvabastusi ning stipendiume võrdsetel alustel nii kohalikele kui ka rahvusvaheliste tasemeõppe üliõpilastele.
- Ingliskeelse õppekava järgi õppiva üliõpilase tõendatav inglise keele oskuse tase peab olema sisseastumisel vähemalt B2.
- Rahvusvahelisel tudengil peab olema võimaldatud taasühineda oma lähimate pereliikmetega.³ See tähendab, et alaealistele lastele, abikaasale ja täisealistele raske puudega lastele peab olema võimaldatud automaatselt või lihtsustatud korras elada õppe ajal koos tudengiga Eestis.

1.2. Õpiränne kõrghariduses

Võimalus osaleda õpirändes ei tohi sõltuda üliõpilase sotsiaal-majanduslikust taustast, vaid peab olema üldine hüve, mis on saadaval kogu üliõpilaskonnale. Üliõpilaste mobiilsus on oluline, kuna võimaldab tudengitel omandada mitmekülgseid kogemusi nii õppimise kui ka sotsiaal-kultuuriliste kogemuste näol.

- Kõrghariduskorraldus peab soosima üliõpilaste ja akadeemilise personali rahvusvahelist

³ [Nõukogu direktiiv 2003/86/EÜ](#)

mobiilsust ning tagama selle, et õpirändurid saaksid kohaliku üliõpilase ja töötajaga võrrelduna vähemalt samaväärse kvaliteediga õpet, tuge ja sotsiaalseid hüvesid.

- Riiklikud õigusaktid peavad soodustama rahvusvaheliste üliõpilaste Eestisse õppima asumist ning soovi korral siia ka pärast õpingute lõppu tööle jäämist, sh võimaldades seda võrdväärselt ka Euroopa Liidu välistele üliõpilastele. Elamisloa taotlemise protsess peab olema jätkuvalt läbipaistev ja tagatud peab olema kvaliteetne ingliskeelne infomaterjal ja nõustamine.

- Kõrgkooli struktuur peab toetama mobiilsust ja looma ainepunktide ülekandmiseks võimalikult lihtsa süsteemi, mis võimaldab üliõpilasel soovi korral ka peale vahetusprogrammis osalemist lõpetada nominaalajaga. Juhul, kui tudeng täidab kõrgkooli antud vahetusprogrammi sisule seatud nõuded, peab tal olema ka võimalik taotleda nominaalaja pikendust. Ainepunktide ülekandmine ja arvestamine peab toimuma mõistliku aja jooksul.

- Stipendiumite määramisel tuleb arvestada mobiilsuse sihtkohta ning vastava regiooni eripärasid, elukallidust ja seda tuleb ajakohastada vajadusele vastavalt.

1.3. Erivajadustega õppurid

Erivajadustega õppuritele⁴ on nende eripärasid arvestades kõrgkoolide poolt tagatud toetus kõikidel kõrgharidusastmetel kõigis õppeprotsessi osades (auditoorses, praktilises, iseseisvas töös), tudengi õppetöö hindamise metoodikas ning kõrgkooli sisseastumisel ja lõpetamisel.

- Erivajadustega tudengite toetussüsteemi arendamisel ja sotsiaalsete garantiide tagamisel tuleb hinnata nende kõikehõlmavust ning luua vajalikud eritoetused ja -teenused vältimaks lünki üldises toetuste ja teenuste süsteemis.

- Erivajadusega inimesele peab olema tagatud informatsioon ligipääsetavuse kohta, seda nii ülikooli linnakut kui õppekavade sisu arvestavalt.

⁴ Erivajadustega õppureid käsitletakse käesolevas dokumendis [Eesti seadusandluse](#) kohaselt kui isikuid, kellel on anatoomilise, füsioloogilise või psüühilise struktuuri või funktsiooni kaotus või kõrvalekalle, mis koostoimes erinevate suhtumuslike ja keskkondlike takistustega tõkestab ühiskonnaelus osalemist teistega võrdsel alustel.

- Selleks, et tagada erivajadustega üliõpilastele võrdsed võimalused, on oluline kõrgkoolide vahelise koostöö tõhustamine ja kogemuste vahetamine.
- Igas kõrgharidusasutuses peab olema tagatud tugi erivajadustega üliõpilasele.
- Kõrgkoolid peavad töötama selle nimel, et olemasolevates hoonetes oleks tagatud füüsiline ligipääsetavus, ning tagama rajatavate hoonete (sh ühiselamud, teaduskeskused, spordihooned jm) disaini, mis tagab universaalse ligipääsu.
- Kõrgkoolid peavad järk-järgult kujundama oma õppe- ja infomaterjale ümber, järgides universaalse disaini⁵ põhimõtteid ja võttes arvesse erivajadustega üliõpilaste vajadusi.
- Kulud, mis tekivad üliõpilastele vajalike tingimuste loomisel, katab kõrgkooli omanik.
- Universaalne ligipääsetavus peab olema õppetöö, tugiteenuste ja kõigi kõrgkooli ning üliõpilasesinduste korraldatavate sündmuste aluspõhimõte.

⁵ Universaalne disain ehk kaasav disain on spetsiaalne lähenemisviis füüsilisele ja organisatoorsele kujundamisele ja projekteerimisele, kus võetakse arvesse võimalikult paljude kasutajarühmade vajadusi ja huve, olenemata kasutaja east või võimetest.

2. VASTUVÕTT KÕRGKOOLI

Kõrgkooli vastuvõtu protsess on kõrghariduse kvaliteedi väga oluline osa ning see on seotud mitme ligipääsu-, väljalangevuse ning võrdõiguslikkuse probleemiga. Kõrgkooliõpinguteks vajalikud oskused peegelduvad sisseastumiskatsetes. Vastuvõtt kõrgkooli on läbipaistev, kõiki otsuseid on võimalik kontrollida ning neid põhjendada. Vastuvõtuotsuseid peab saama vaidlustada. Kõrgkool tagab kandidaatide võrdse kohtlemise.

- Et tagada erialavaliku tegemisel ja kõrgkooli sisseastumisel läbimõeldud otsus, on vaja arendada õppenõustamist üld- ja kutsehariduses.
- Vastuvõtul võib kasutada ainult objektiivseid ja kandidaatidele varakult teatavaks tehtud kriteeriume. Kandideerimiseks vajalik info peab olema kättesaadav gümnaasiumi lõpetajatele enne riigieksami valikute tegemist. Juhul, kui vastuvõtukriteeriumid muutuvad pärastksamivalikute tegemist, peab kõrgkool olema valmis nõutud eksami asendama mõne teiseksamiga või korraldama asendustesti.
- Riigieksamite tulemused ei tohi olla vastuvõtul ainukeseks valiku määrajaks. Lisaks tuleb vastuvõtul arvesse võtta sisseastuja motivatsiooni, sobivust õppekaval õppimiseks ja mitteformaalseid kogemusi.
- Kandideerimise protsess peab olema paindlik ning kandideerijale sobivates tingimustes. Sisseastumiskatsed peavad toimuma vähemalt kahel erineval päeval, et võimaldada üliõpilasele valikuvabadust.
- Sisseastumisdokumentide vastuvõtt ja menetlemine peavad olema eestikeelsetele õppekavadele kandideerijatele tasuta.
- Üliõpilaskandidaadil peab olema võimalus saada soovi korral tagasisidet oma kandideerimisele.
- Riigil peab olema välja töötatud regulatsioon kvalifikatsiooni hindamiseks, kui rahvusvahelise kaitse all olevatel isikutel puuduvad või on puudulikud haridust tõendavad dokumendid. Kvalifikatsiooni tunnustamist viib läbi akadeemilise tunnustamise agentuur

Eesti ENIC/NARIC keskus.

- Kõrgkoolid peavad võimaldama rahvusvahelise kaitse all olevatele isikutele ettevalmistus- ja/või tasanduskursuseid, mis tagavad valmisoleku kõrgkooli sisseastumiseks või õpingute jätkamiseks.
- Kõrgkool peab suutma kontrollida rahvusvahelise kraadiõppuri tegelikke akadeemilisi võimeid ja oskusi, et tagada võrdsetel alustel konkurents kõigile tudengitele.

3. ÕPPEKESKKOND

Õppekeskkonna kvaliteedi määravad nii materiaalsed aspektid (õppevahendid ja taristu) aga ka sotsiaalsed aspektid (kaasav keskkond ja tugiteenused). Oluline on, et õppekeskkond käiks kaasav õpikäsituse muutustega, suunaks, oleks ligipääsetav ja soodustaks nii õppimist kui õpetamist. Ülikoolilinnak on kujundatud nii, et see soosiks õppimist. Et luua diskrimineerimisest vaba ja kaasav õppekeskkond, kus iga inimene saab oma võimeid rakendada, osutavad kõrgkoolid kvaliteetseid ja asjakohaseid nõustamisteenuseid ning rakendavad eesmärgistatud poliitikaid.

- Tudengite toetamiseks peavad tagatud olema nii sobiv füüsiline (taristu: õppehooned, raamatukogu, üliõpilaselamud, õppevahendid jm) kui ka sotsiaalne keskkond (nõustamine, tugirühmad ja -isikud, vaba aja veetmise võimalused, võimalus aktiivses üliõpilaselus osaleda).
- Kõrgkool koos kohaliku omavalitsusega hoolitseb õpingute ajal üliõpilase vaimse ja füüsilise turvalisuse ning tervise kaitse eest.
- Kaasav arutelukeskkond soodustab nii õppimist kui õpetamist. Selle loomiseks on kõrgkoolidel vaja välja töötada ja pidevalt arendada kaasava arutelu kultuuri põhimõtteid ning neid õppetöös rakendada.
- Universaalse disaini põhimõtted peaksid alati olema kõrghariduses taristu ja teenuste kujundamisel prioriteet.⁶ Seejuures peaksid kõrgkoolid ka füüsilise keskkonna puhul arvestama üliõpilaskonna mitmekesisusega ning tagama sooneutraalsete hügieeni- ja riietusruumide olemasolu.
- Kõrgkoolid peavad tagama kõigile üliõpilastele nii õppe-, karjääri- kui ka psühholoogilise nõustamise kättesaadavuse kogu õpingute vältel, arvestades vajaduste tsüklilisust ning erinevate sotsiaalsete rühmade nõustamise vajadusi.
- Kõrgkool peab informeerima üliõpilasi nõustamisteenuste liikide ja võimaluste kohta.

⁶ Loe edasi [1.3. Erivajadustega õppurid](#)

3.1. Diskrimineerimine ja ahistamine

Sooline⁷ ja seksuaalne⁸ ahistamine võib ulatuda soovimatutest seksuaalse alatooniga naljadest flirdi ja otseste ettepanekuteni vahetada seksuaalseid teeneid paremate hinnete või akadeemilisel redelil edasiliikumise vastu. Soolist ja seksuaalset ahistamist ning diskrimineerimist võivad kogeda soost sõltumata kõik inimesed.

- Riigi ja kõrgkooli ülesanne on edendada ühiskonnas võrdõiguslikkust ja vähendada ühiskondlike lõhede taastootmist haridussüsteemis. Kõrgkoolide akadeemilise ja tugipersonali karjäärimudelid peavad võimaldama võrdseid arenguvõimalusi kõigile võimekatele ja motiveeritud töötajatele ja tudengitele sõltumata nende soost, puudest, vanusest, rassist, nahavärvusest, päritolust, usutunnistusest, seksuaalsest identiteedist, poliitilistest või muudest veendumustest, samuti varalisest ja sotsiaalsest seisundist.
- Kõrgkoolid ja üliõpilasesindused peavad seisma üliõpilaste (sh rahvusvaheliste üliõpilaste) diskrimineerimise vastu ja võtma vastutuse üliõpilaste heaolu eest kõrgkoolis. Samuti tagama, et iga tudeng saab end kõrgkoolis turvaliselt tunda. Kõrgkoolid peavad panustama ühiskonna sallivamaks muutmisesse, mõistes avalikult hukka igasuguse diskrimineerimise.
- Kõrgkoolid peavad võtma erinevaid ahistamise ja diskrimineerimise juhtumeid tõsiselt ning diskrimineerimist ja ahistamist puudutavatele juhtumitele kõrgkoolis peab järgnema asutuse/kõrgkooli vastava distsiplinaarorgani reaktsioon või seisukoht. Üliõpilaste heaolu tagamiseks peab õpingute läbimist toetama vajaduspõhine psühholoogiline nõustamine.
- Tuginedes EÜLi 2020. aastal valminud uuringu “Sooline ja seksuaalne ahistamine kõrghariduses”⁹ tuleb:
 - Töötada välja kõikehõlmavad poliitikad, ennetusest ohvriabi ja sanktsioneerimiseni. Sellele aitavad kaasa iga-aastased *online*-koolitused,

⁷ Soolise ahistamise all mõistame sooga seotud soovimatut käitumist või tegevust, mille eesmärk või tegelik toime on isiku väärikuse alandamine ja häiriva, ähvardava, vaenuliku, halvustava, alandava või solvava õhkkonna loomine

⁸ Seksuaalne ahistamine all mõistame kui ülikooli töötajate, tudengite, õppejõudude jt asutuse liikmete vaheline soovimatu sõnaline, mittesõnaline või füüsiline seksuaalse olemusega käitumine või tegevus, mille eesmärk või tegelik toime on isiku väärikuse alandamine, eelkõige luues häiriva, ähvardava, vaenuliku, halvustava, alandava või solvava õhkkonna

⁹ [Sooline ja seksuaalne ahistamine kõrghariduses \(2020\)](#)

tudengiorganisatsioone kaasavad ja suuresti vabatahtlikke rakendavad vastastikuse nõusoleku koolitused, ülikooliväliste ressursside reklaamimine, seksuaalse vägivalda teadlikkuse nädalad ning usaldusisikute ja konkreetse ametikoha loomine, mille vastutuseks oleks seksuaalse ahistamise ja diskrimineerimise ennetamine.

- Teadvustada juhtkonna tasandil probleemi prioriteetsust, mis tähendaks reaalse ressursside ja tähelepanu koondamist, et ahistamise ennetamine oleks ülikooli juhtimisel eraldi vastutusala ning selgete seisukohtade võtmist ülikooli rektorite poolt meedias ja kõnedes.
- Ülikoolidel arutada õppejõudude-tudengite vaheliste intiimsuhete teemat laiapõhjaliselt ja kõiki huvigruppe kaasavalt ning looma selged kogukonnastandardid, mis aitaksid vähendada ebakindlust ja anda selgeid käitumisjuhiseid oma rollidega seotud eetilise konflikti võimaluse vältimisel.
- Pöörata eraldi tähelepanu ka välistudengitele, et tutvustada neile läbi koolituste Eesti kultuuri ja kombeid, et nad oleksid teadlikud millised sotsiaalsed normid on Eestis ning millistel juhtudel peaks pöörduma abi saamiseks ülikooli poole.
- Vähendada tudengite jaoks barjääre oma kogemuse jagamiseks. Juhtumite raporteerimiseks peab olema mitmeid viise ja need peavad olema kommenteeritud kõigile ülikoolipere liikmetele. Ahistatult peab olema võimalik suhelda enda jaoks usaldusliku isikuga, mitte ainult otsese ülemuse või personaliosakonna-/ õppekorraldusspetsialistiga. Ülikool peaks kinnitama, et ahistatult kui nõrgemalt poolelt ei nõuta ebamõistlikke koormisi. Kindlasti peaks jälgima, et juhtumeid raporteerides kaitstakse ohvrit, hoitakse temaga suhtlust ja antaks tagasisidet juhtumi menetlemise seisuga. Ülikoolitöötajatel peaks olema elementaarne väljaõpe.

3.2. Vaimne tervis

Üliõpilaste vaimne tervis on heaolu küsimus, millele tuleb pöörata rohkem tähelepanu, et tagada üliõpilastele piisavad õpi- ja enesejuhtimisoskused, stressivaba õppimist toetav keskkond ja kättesaadav psühholoogiline tugi.

- Vaimne tervishoid on ühiskonna kollektiivne vastutus. Seega ei tohi vaimse tervise probleemidega tegelemisel fookus olla üksikasjalikult individipõhistel lahendustel.
- Kõrgkoolidel on kohustus teadvustada ning otsuste tegemisel arvesse võtta, kuidas institutsionaalne keskkond ning tööpraktikad kujundavad õppijate ja töötajate vaimset seisundit. Täiskoormusega üliõpilane veedab suure osa oma ajast ülikooli ruumides. Tema sotsiaalseid suhteid ja suhtumist õpingutesse mõjutab õppekorraldus, õppejõudude suhtumine ning kõrgharidussüsteem laiemalt. Seega on kõrgkool kui tervik keskkond, mis mõjutab üliõpilase vaimset heaolu. Sellest lähtuvalt tegeletakse ülikoolides ennetustööga, informeeritakse tervet ülikooliperet vaimse tervisega seonduvast. Samuti tuuakse esile võimalused, kust leida abi ning abi otsimine on normaliseeritud.
- Vaimset tervist peab hindama regulaarselt ja teaduspõhiselt.¹⁰
- Kõrgharidussüsteemis on õppekeskkond, mis väärtustab õppijat ja aitab ennetada olukordi, kus stressist ja ülepingest tingitult jäävad tudengid enda õpingutega hätta. Pikaajaline stress võib viia sügavamate vaimse tervise häireteni. Üliõpilaskondade sisendi põhjal ei teadvustata kõrgkoolides piisavalt koolikeskkonna mõju üliõpilase tervisele.
- Psühholoogiline nõustamine peab olema võrdsetel alustel ja kiirelt kättesaadav igale üliõpilasele.
- Informatsioon abi kohta on tudengitele kättesaadav ja kergesti leitav. Arvestatakse semestri koormuse varieerumisega ja tehakse koostööd teiste abi pakkuvate ühingutega, et abinõudlusele intensiivsematel perioodidel vastata.
- Täiskoormusega õppides peab olema tagatud üliõpilasele ainult õpingutele keskendumine olenemata tema sotsiaalmajanduslikust taustast.¹¹

¹⁰ Uuringud, mis teemat käsitlevad: [Eurostudent 2020](#) ja [Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring](#)

¹¹ Loe edasi [4. Sotsiaalsete tagatiste süsteem](#)

- Töötamine kooli kõrvalt pole negatiivne, kuid vähene puhkus ja ülekoormatus võib viia liigse stressi ja vaimse tervise häirete tekkimiseni.¹²
- Ülikool peab tööandjana oma töötajate koormust ja stressitaset jälgima ja pidevalt töökeskkonda arendama, et see oleks töötajate tervist toetav ja lähtuks ka individuaalsetest vajadustest. Õppejõudude koormus peab olema mõistlik ja töötajatele peab olema võimaldatud nii tööalase kui ka psühholoogilise nõustamisteenuse kättesaadavus.
- Kõrgkool peab tagama esmakursuslastele sujuva ülemineku eelmisest haridusastmest kõrghariduses osalemiseks ja seadma selle õppekavas olulisele kohale.
- Kõrgkool peab pakkuma võimalust õpingute alguses omandada teadmisi uues keskkonnas õppimise, elamise ja suhtlemisega hakkama saamise kohta, pakkudes loenguid, kursuseid, tuutorlust või integreerides seda olemasolevatesse tudengite sisseelamise protsessidesse.
- Igal üliõpilasel peab olema võimalus ülikooli hoonetes tasuta kasutada ruume, mis on sobilikud õppimiseks ja puhkamiseks, võimaldama erinevate õpimeetodite kasutamist ka kontaktõppevälisel ajal ja toetama sotsialiseerumist. Üliõpilaselamud peavad võimaldama üliõpilastel puhata ja õppida.
- Üliõpilasele on oluline, et õppegrupis oleks võimalik sotsiaalseid suhteid luua ja leida toetav kogukond. Selleks peab ülikool looma või toetama instantse, mis taoliste kogukondade moodustumist toetavad - tuutorid, kursusevanemad, kursuse rühmad või erialaseltsid. Õppetöös julgustatakse üliõpilasi suhtlema erinevate inimestega ja toetada vähemusgruppide integreerumist.
- Üliõpilaste kaasamine kõrgkooli otsustusprotsessidesse võimendab üliõpilasi, sest see tõestab üliõpilasele, et ta on väärtuslik ülikoolile. Üliõpilase väärtustamine aitab luua enesekindlat nägemust endast ja parandab omakorda õppetöö kvaliteeti ka vaimse heaolu mõistes.

¹² Keskmise üliõpilane ei saa oma majandusliku olukorra tõttu ainult õpingutele keskenduda ning töötab ja õpib kokku 62 tundi nädalas. Õpib nädalas 34 tundi ja töötab 28 tundi. Elamiskulude katmise tähtsus töötamise põhjusena: 46% alla 20-aastaste seas, 66% vanuserühmas 20-24, 86% 25- 29-aastaste seas ning 90% üle 30-aastaste seas ([Eurostudent 2020](#)).

4. SOTSIAALSETE TAGATISTE SÜSTEEM

Üliõpilaste vajadustele vastav riiklik sotsiaalsete tagatiste süsteem, mis tagab võimaluse õpingutele täielikult pühenduda, on kvaliteetse kõrghariduse omandamise eeldus. Sotsiaalsete tagatiste süsteem Eesti kõrghariduskorralduses, kus tasuta õppimise õigus on reeglina vaid täiskoormusel õppides, peab võimaldama üliõpilastel toime tulla, ilma et nad oleksid sunnitud enda ülalpidamiseks töötama, õppeaega pikendama või õpinguid sootuks katkestama. Õppimisele pühendumist soodustavate sotsiaalsete garantiide olemasolu annab üliõpilastele mõista, et ühiskond väärtustab õppimist.

- Üliõpilaste sotsiaalsete tagatiste süsteem peab olema seotud kõrghariduskorraldusega, paindlik ning kooskõlas tudengite tegelike vajadustega.
- Sotsiaalsete tagatiste süsteemi peavad kuuluma toetused, õppelaen kui ka muud hüved (näiteks ravikindlustus, transpordisoodustus). Stipendiumeid ei peaks käsitlema osana üliõpilaste sotsiaalsetest tagatistest, kuna nende eesmärk on motiveerimine, mitte õpingute ajal toimetulek. Tagastamatu toetuse (õppetoetused) osakaal peab raskes sotsiaal-majanduslikus olukorras üliõpilaste puhul olema prioriteediks.
- Sotsiaalsete tagatiste süsteem peab olema piisav täitmaks toetussüsteemi eesmärged: tagama kõigile ligipääsu kõrgharidusele ning võimaldama täielikult õpingutele pühenduda. Sotsiaalsete garantiide süsteem peab tagama piisava sissetuleku, et katta üliõpilaste õppimis- ja elamiskulud.
- Sotsiaalsed tagatised peavad olema tagatud ka rahvusvahelistele üliõpilastele.
- Üliõpilaste sotsiaalsed tagatised peavad olema kättesaadavad ka vahetusprogrammi suunduvatele üliõpilastele välisõppes olemise ajal.
- On oluline, et igale kõrgkooli pürgijale oleks kättesaadav terviklik info toetavate süsteemide (õppelaen, toetused ja muu) kohta.
- Ravikindlustus peab olema seotud üliõpilasstaatusega ning seega tagatud ka akadeemilise puhkuse ajal.

- Tugiteenuste planeerimisel ja pakkumisel tuleb võtta arvesse mitmekesist üliõpilaskonda (näiteks täiskasvanud, osakoormusega õppivad, töötavad, erivajadustega ja rahvusvahelised üliõpilased) ning üleminekut õppijakesksele õppele ja paindlikele õppevormidele.
- Kõigile üliõpilastele peab olema karjäärinõustamine kättesaadav, et kõrgkoolis olles tehtaks näiteks kõrvalerialade ja õpingute jätkamise osas informeeritud valikud.
- Akadeemilise puhkuse ajal peab olema võimalik läbida õppeaineid vähemalt 50 protsendi ulatuses semestri või õppeaasta õppeainete nominaalmahust. Õpingute eest tasumine akadeemilisel puhkusel olles sõltub sellest, kas üliõpilane maksab õppemaksu või mitte. Seejuures tuleb vältida lisatasusid.

4.1. Õppetoetused

Õppetoetused (kui tagastamatu finantsabi) aitavad vähendada sotsiaal-majanduslikust taustast tingitud barjääre ning pakuvad kohest tuge neile, kes seda vajavad. Need moodustavad sotsiaalsete garantiide süsteemis olulise ja möödapääsmatu osa.

- Toetused peavad olema kättesaadavad kõikidele riiklikult tunnustatud (täielikult või tingimisi akrediteeritud) õppekavadel täiskoormusega nominaalkestusel õppivatele üliõpilastele, olenemata sellest, milline on õppeaste, kõrgharidusinstituutsiooni tüüp või juriidiline omandivorm. Erivajadustega tudengitele peavad toetused olema kättesaadavad sõltumata õppekoormusest ja puude astmest.
- Toetuste maksmise summasid tuleb kas periooditi ajakohastada või siduda elukallidusega, et tagada tudengitele vajaduse põhiselt oma elamiskulud katta.
- Esimese ja teise astme üliõpilastele mõeldud toetus peaks võimaldama kehvast sotsiaal-majanduslikus olukorras oleval üliõpilasel õpingute kõrval toime tulla ilma tööil käimata ja õppelaenu võtmata.
- Kõigile täiskoormusel ja nominaalajal õppivatele doktorantidele peab riik tagama kvalifikatsioonile vastava sissetuleku, mis tagab palgaga kaasnevad sotsiaalsed garantiid.¹³

¹³ Loe edasi [9.1 Doktoriope](#)

- Stipendiume ei tohi lugeda õppetoetuste määramisel tudengi sissetuleku osaks, kuna tegemist on lisapreemiaga, mis tuleneb õppeedukusest.
- Õppetoetuse suuruse määramisel tuleb arvestada peale üliõpilase sissetuleku ka objektiivseid vajadusi suuremate kulutuste jaoks, nagu hoolduskohustus või erivajadus. Regionaalsete tõrgete leevendamiseks peab riik tagama lisatoetuse üliõpilastele, kelle elukoht enne õpingute algust pole linnas, kus nad õpivad, ega sellega külgnevates omavalitsustes.
- Õppetoetuste määramisel võib arvestada üliõpilase sissetuleku hulka tema vanema(te) sissetulekut juhul, kui üliõpilane elab samas leibkonnas. Õppetoetuse määramisel tuleb lähtuda kõige hiljutisematest kättesaadavatest andmetest üliõpilase sissetuleku kohta.

4.2. Õppelaen

Õppelaenu, kui tagastatav finantsabi, pakuvad lisavõimaluse tudengile õppeperioodil oma elamiskulusid katta ning oma õpingutele keskenduda.

- Õppelaenusüsteemi arendamisel on oluline silmas pidada nii üliõpilaste vajadust õpingute ajal ära elada kui ka tasulisel õppel olevate üliõpilaste vajadust katta õppemaksu.
- Õppelaenu maksimaalmäär peab kaasas käima elukalliduse muutustega.
- Laenu peab olema võimalik taotleda kogu õppeaasta jooksul.
- Õppelaen peab olema riiklikult garanteeritud kõigile üliõpilastele. Õppelaenu andmisest võib keelduda isikule, kellel on jooksev õppelaenu viivis.
- Õppelaenu intress peab olema 0%. Osakoormusega üliõpilasele peab looma paralleelsüsteemi, kus vähemalt kahekordse nominaalkestusega lõpetajale on intress lähedane Euroopa keskmisele 1–2% määrale (kui mitte madalam).
- Õppelaenu tagasimaksmise tingimused on järgmised.
 - Tagasimakse kohustus saab alata hetkel, kui laenuvõtja ei ole jätkanud aasta jooksul õpingutega ning tema sissetuleku suurus on vähemalt mediaanpalga tasemel.
 - Kohustuslik makse suurus ühes kuus ei saa olla suurem kui 10% laenuvõtja sissetulekust.

- Laenu tagasimakse kohustus ja intressi maksmine peavad katkema töökaotuse ja kõrgharidusõpingute jätkamise korral ning laenuvõtja lapse kolmeaastaseks saamiseni.
- Laenu tagasimakseperiood peab minimaalselt olema läbitud õpingute viiekordne nominaalkestus.
- Õppelaenu tagasimaksmine võib toimuda laenuvõtja soovil ka kiiremini, ilma et laenu võtnud isikule tooks see kaasa lisakulusid.
- Õppelaenu võtja tuleb vabastada täielikult õppelaenu tagasimaksmisest alljärgnevatel juhtudel:
 - osalisel või täielikul töövõime kaotamisel;
 - surma korral;
 - juhul, kui pärast õppelaenu võtmist tuvastatakse laenusaaja alaealisel lapsel raske või sügav puue.
 - juhul, kui tudeng lõpetab doktoriastme õpinguid nominaalajaga.

5. KÕRGHARIDUSE KVALITEET

Kvaliteetne kõrgharidus annab üliõpilastele teadmisi, hoiakuid, oskusi ja põhipädevusi, mida on vaja edu saavutamiseks pärast kooli lõpetamist- kvaliteetne kõrgharidus koolitab üliõpilasi teadlikeks kodanikeks ja tulevaseks tööks, toetab nende isiklikku arengut, loob ulatusliku kõrgetasemelise teadmiste baasi ning hoogustab teadustegevust ja innovatsiooni.¹⁴

- Kõrgkoolidel peavad olema sõnastatud ja juurutatud kvaliteedijuhtimise põhimõtted ning selge kvaliteedikindlustuse süsteem, mis hõlmaksid endas koostööd kõigi osapoolte (sh üliõpilaste esindajate) vahel, tagasisidestamist ning õppeainete ja -kavade arendamist.
- Kõrgkoolide tuleb juhtida kvaliteetselt. See tähendab, et kõrgkoolide juhtorganid - rektoraat ja senat, ent ka teised otsustuskogud, peavad oma töös lähtuma kvaliteedijuhtimise põhimõtetest.
- Kõrgkoolide juhtimisel kaasatakse üliõpilasi kõikide kõrgkooli otsustusorganite töösse. Vähemalt 1/5 kõikidest otsustuskogude liikmetest peavad olema üliõpilased. Kõrgkoolide rektorite valimisel tuleb akadeemilise kompetentsi kõrval pöörata senisest enam tähelepanu ka heale juhtimisoskusele, sh oskusele kaasata erinevaid huvirühmi.
- Kõrghariduses on rakendunud nüüdisaegne õpikäsitus, mille keskmes on iga õppija individuaalse ja sotsiaalse arengu toetamine. Tugevate aineteadmistega tuleb võrdväärselt väärtustada ka õpi- ja koostööoskusi ning enesejuhtimise arendamist. Lisaks edumeelsusele õpingutes väärtustatakse ka isiku subjektiivset heaolu, mis tähendab paremat füüsilist ja vaimset tervist, oskust lahendada erimeelsusi ning ületada kriise.¹⁵ Eelnev eeldab kõrgharidusametustelt akadeemilise personali kompetentsi arendamise kõrval ka tugistruktuuride parendamist.
- Kõrgkoolides on tööl motiveeritud, konkurentsivõimeliselt tasustatud, kompetentsed ning tööülesannete täitmiseks vajaliku keeleoskusega töötajad. See eeldab, et kõrgkool kui

¹⁴ Tutvu ka [Euroopa kõrgharidusruumi kvaliteedikindlustuse standardite ja suunistega](#).

¹⁵ [Õpikäsitus](#)

tööandja tagab konkurentsivõimelise töötasu, kujundab kollektiivi vajadustest lähtuva töökeskkonna ning omalt poolt nõuab töötajatelt asjatundlikkust, akadeemiliste töötajate puhul ka kõrgel tasemel õpetamisoskust.

- Kõrgkool peab tagama, et omandatav haridus on riiklikult tunnustatud ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline ning õppekavad ja haridusinstituutsioon oleks nõuete kohaselt akrediteeritud.
- Üliõpilased peavad olema kaasatud kõrghariduse kvaliteedi tagamise protsessidesse järjepidevalt ning kõikidel tasanditel.
- Õppekavade sisu ja ülesehitus (ainete vastavus õppekava eesmärgile, nüüdisaegsus) vaadatakse üle ja neid analüüsitakse regulaarselt, kaasates üliõpilasesindajaid, et kontrollida õppekavade ajakohasust, tagamaks nende kvaliteeti.
- Õppekavad on rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised, tagades üliõpilastele võimaluse saada vastutustundlikeks ja algatusvõimelisteks kodanikeks, kes on võimelised ühiskondlikest protsessidest aru saama ja neis osalema.
- Igal õppekaval on selgelt sõnastatud eesmärk ja kirjeldatud saavutatavad õpiväljundid. Õppekava on terviklik, välditakse ebatarvilikku dubleerimist ja on õppekava eesmärgi täitmiseks põhjendatud, tagamaks õppekava väljundipõhisuse.
- Õppetöö hindamine on õiglane ja läbipaistev ning ainekava, sh hindamiskriteeriumid, kohustusliku kontaktõppe kuupäevad jms, on teada enne õppeaine algust.
- Kõrgkool tagab üliõpilastele akadeemilise nõustamise võimalused ja teavitab neid vastavatest võimalustest.
- Õppekorraldus võimaldab tudengile ühtlase õppekoormuse kogu õppeaja kestel.
- Igal üliõpilasel on võimalik vaidlustada oma hinne ja õppeprotsess: vastav võimalus ja protsess on läbipaistev ja avalik.

5.1. Tagasiside õpetamisele

Üliõpilaste tagasiside õpetamisele (sh korraldus, materjalid, ülesanded, õppejõu pedagoogilised oskused) on oluline sisend õpetamise arendamiseks nii õppejõududele, õppekava juhtidele kui kõrgkoolidele. Tagasiside on nii võimalus üliõpilastel panustada ülikooli õppekvaliteedi arendamisesse kui ka üliõpilasesindajatele oluline sisend üliõpilaste esindamiseks. Üliõpilased on kaasatud tagasiside rakendamise kõikides etappides. Üliõpilaste tagasisidega võrdväärselt väärtustatakse ka teiste ülikoolipere liikmete tagasisidet õppeprotsesside ja õppe-tugimehhanismide osas.

- Tudengil on õigus anda tagasisidet, et oma arvamus kuuldavaks teha, kohustus aidata kaasa ülikooli arengule ning vastutus lähtuda tagasiside andmisel heast tavast ja eetikast.
- Tagasisidemehhanismide väljatöötamisse peavad olema kaasatud kõik asjasse puutuvad osapooled – üliõpilased, õppejõud, vilistlased, ettevõtjad ja vabakonna esindajad.
- Kõrgkoolil peavad olema kindlad tagasiside kogumise põhimõtted. Andmete kogumise, analüüsimise, avalikustamise ja ka kasutamise protsessid on läbipaistvad.
- Tagasiside kogumine peab olema järjepidev ning süsteemne, sest see on kõrghariduse kvaliteedi kindlustamise jätkusuutlikkuse aluseks.
- Kõrgkoolid peavad süsteemselt kogutud tagasisidet kasutama õppeainete ja -jõudude kvaliteedi jälgimiseks ja parendamiseks.¹⁶
- Tagasiside peab olema anonüümne, et vältida üliõpilase-õppejõu jõupositsioonide mõju ning mitmekülgne võimaldades anda tagasisidet kõikide oluliste õppeprotsessi osade kohta, sh õppetöö korraldus, õppija enda panus õppeprotsessis, erinevad tugiteenused, hindamismetoodika ja -kriteeriumid.
- Tagasisidesüsteem peab võimaldama ka kirjalikke kommentaare. Ainult kvantitatiivne tagasiside ei ole piisav õppe arendamiseks, sest kogutav informatsioon piirdub vaid etteantud küsimuste ja väidetega.

¹⁶ Näiteks regulaarsete raportite ja sisehindamisel kasutamise läbi.

5.2. Õppejõudude täiendõpe ja õpetamisoskuse arendamine

Eestis on korraldatud kõrgkoolide õppejõudude kutseoskuste arendamine viisil, mis võimaldab õppejõududel pidevalt areneda ning kõrgkoolidel ja riigil seda arengut suunata. Õppejõudude professionaalse arengu toetamine on süsteemne ning suunatud omavahelisele koostööle, kus olulisel kohal on kõrgkoolidevaheline koostöö, kolleegidevaheline tagasiside ning õppejõudude enda õpetamise kogemuse arvestamine.

Oskuste täiendamise valdkonnad sõltuvad õppejõu eneseanalüüsist, tudengite tagasisidest ning tulevikku vaatavast tervet riiki hõlmavast täiendõppevajaduse seirest. See aitab kõrgkoolil suunata õppejõude end täiendama valdkondades, milles nad seda enim vajaksid, ning samas väldib olukordi, kus täiendõppele suunatakse juba valdkonnas pädevaid õppejõude.

Lühiajalised projektid, koolitusprojektid ja muud programmid ei vii üldjuhul tegeliku rakenduseni ja pikaajalise muudatuseni ega taga täiendkoolituse ühtlast jaotust valdkonniti, kõrgkooliti ega õppejõudude earühmi arvestades. Seetõttu on õppejõudude täiendõpe ning õpetamisoskuse arendamine tervikuna pikaajalise ja jätkusuutliku strateegia osa.

- Õppejõudude professionaalne areng peab olema süsteemne ja pidev protsess ning seda tuleb käsitleda prioriteetse valdkonnana.
- Tuleb luua üleriigiline arusaam ja raamistik õppejõudude täiendõppe olemusest, mis jätab kõrgkoolidele võimaluse rakendada täiendõppesüsteemi paindlikult ning arvestada seejuures kõrgkooli eripärasid. Samas peab see raamistik tagama kvaliteedi piisavalt konkreetsete eesmärkide ja indikaatoritega. Taoline üleriigiline arusaam õppejõudude täiendkoolitusest peab olema reguleeritud kõrgharidusstandardiga, milles seni on kehtestatud õppejõude puudutavad akadeemilised nõuded.
- Täiendõppesse on vaja kaasata kõiki õppejõude ning soodustada täiendõppe arvestamist olulise osana õppejõudude atesteerimisel.
- Õppejõudude professionaalse arengu pidevust ning elukestvat õpet silmas pidades näeme vajadust õppejõu riikliku kutsestandardi järele. Kutsestandardi eesmärk on toetada õppejõu pidevat professionaalset arengut. Leiame, et oma vormilt saab kutsestandard olla sarnane õpetajate ning andragoogide kutsestandarditega, mis juba eksisteerivad. Kutsestandard peab

arvestama praktikute kaasamist õpetamisesse.

- Õppejõudude atesteerimisel ning uute ametikohtade täitmisel tuleb teadustöö võimekuse kõrval ametikoha õpetamistöö osakaalu järgi arvesse võtta ka õpetamisoskust, mida on võimalik hinnata õppejõu eneseanalüüsi, refleksiooni ja portfoolio kaudu, mille juurde kuulub ka ülevaade õppejõule antud varasemast tagasisidest.
- Jätkusuutliku süsteemi loomiseks on vajalik pidev seire, mis peegeldaks arenguid ning õppejõudude täiendõppe tulevikuvajadusi.
- Õpetamisoskuse põhitõdede omandamine ning didaktiliste oskuste parendamist toetavate kursuste läbimine peab olema doktorantuuris kohustuslik, kui doktorant puutub kokku üliõpilaste õpetamise või juhendamisega (kaasa arvatud seminaride- praktikumide juhendamine).
- Kõrgkooli rahvusvahelise õppekava järgi õpetava akadeemilise personali akrediteerimisel tuleb eeldada õppekeele valdamist tasemel C1. Professoriks nimetamise puhul tuleb kehtestada kandidaatidele kohustuslik ingliskeelse avaliku kontaktõppe tunni andmise nõue, näiteks nagu *venia legendi*.¹⁷
- Kõrgkoolis rahvusvaheliste välistudengite nõustamisega tegeleva tugipersonali inglise keele oskuse tase peab olema vähemalt B2.

¹⁷ Näidistöö (loeng, seminar, praktikum, e-õpe) õpetamisoskuse demonstreerimiseks õppejõu ametikoha taotlemisel.

6. PRAKTIKA KORRALDUS

Kõrghariduse omandamine loob tudengile kõik eeldused, et ta oleks tööturul konkurentsivõimeline. Tööturg ise areneb koostöös kõrgharidusinstitutionidega, seda muu hulgas praktikavaldkonna mitmepoolse arendamise kaudu. Praktika õpingute ajal on ka üks erialakogemuse omandamise viise ning selle olemasolu õppekavas võimaldab tudengil omandada teadmisi ja oskusi, mis tulevad talle tööturul konkureerimisel kasuks. Samuti on praktika kaudu võimalik kõrgkoolidel ning tööandjatel oma mainet kujundada ning annab hea võimaluse suurendada teadmusvahetust kõrgkoolide ning tööandjate vahel.

- Kõrgkool väärtustab praktikat ja tagab selle kvaliteedi, integreerides selle õppekavadesse ning töötades välja paindliku praktikakorralduse, mis sätestab sisu, eesmärgi ja hindamiskriteeriumid erinevate praktikamudelite lõikes.
- Praktika peab olema kujundatud selliselt, et üliõpilane saab rakendada kõrgkoolis õpitut ja seeläbi kinnistada omandatud teadmisi.
- Kõrgkoolide praktikakorralduse süsteem arvestab ka rahvusvaheliste ja erivajadustega üliõpilaste huve. Sisuline praktika ning hästi koordineeritud, paindlik ja süsteemne praktikakorraldus on kasulikud nii üliõpilasele, tööandjale kui ka kõrgkoolile ja ühiskonnale laiemalt.
- Praktika juurde käib praktika korraldamise lepingu ning asjakohaste praktikaaruande vormide olemasolu. Leping sõlmitakse üliõpilase, kõrgkooli ja tööandja vahel ning see määrab kindlaks kõigi osapoolte õigused ja kohustused. Praktikakorraldus peab vastama lepingus sätestatule, olema sisuline, läbipaistev ning tudengile arendav.
- Riik peab soodustama praktika arengut ning pakkuma tööandjatele praktikantide koolitamise eest ka teatavaid soodustusi ja hüvesid.
- Praktika sooritamise ei tohi jääda majanduslike probleemide taha. Seetõttu on praktikatel osalemist vaja vajaduspõhiselt toetada vähemalt tudengite sõidu- ja elamiskulude katmisega.
- Praktikaasutuse määratud praktikajuhendaja peab leidma praktikandile erialaseid

tööülesandeid, juhendama nende täitmist ning andma tagasisidet nii praktikandile kui ka kõrgkoolile.

- Praktikaasutus võib praktikandi ettevalmistusele kehtestada vaid nii suuri nõudmisi, kui kehtivad praktikaasutuse töötajatele. Seejuures ei tohi nõudmised üliõpilast finantsiliselt koormata.
- Praktikaaruandluse kaalukaim osa peab olema üliõpilase eneseanalüüs.

7. VARASEMA ÕPPE- JA TÖÖKOGEMUSE (VÕTA) ARVESTAMINE

Varasema õppe- ja töökogemuse arvestamine tähendab, et õpingute osana arvestatakse peale formaalse õppe ka mitteformaalset ja informaalset õpet, varasema töö käigus saadud pädevust või oskusi ja erinevaid koolitusi. Töökogemuse arvestamise all peetakse silmas kõike, mis puudutab töö käigus omandatud teadmiste, oskuste ja pädevuse ülekandmist tudengi õppekavasse. Lisaks kuulub VÕTA temaatika alla kõik, mis puudutab läbitud ainete või moodulite ja kogutud ainepunktide ülekandmist ühest kõrgkoolist teise või ühelt õppekavalt teisele. VÕTA peamine eesmärk on suurendada kõrghariduse kättesaadavust ühiskonnas ning muuta õpingute jätkamine erineva tausta, kogemuse ja haridustasemega õppijatele paindlikumaks. VÕTA abiga on tagatud kõrgkooli sisseastumise võimalus neile, kellel pole nõutavat haridustaset, kuid kes on omandanud vajamineva kompetentsi töö või teadustöö tegemise kogemuste kaudu.

- VÕTA süsteem peab olema läbipaistev, lihtsasti arusaadav ja erinevates kõrgkoolides ühtlase toimimisloogikaga. VÕTA taotluste esitamise infosüsteem peab olema kasutajasõbralik.
- Varasema õppe- ja töökogemuse arvestamisel ei tohi olla mahulist piirangut. VÕTA avalduste hindamine peab olema läbipaistev, terviklik ja juhtumipõhine. Õppekoormuse arvestamisel loetakse VÕTA-ga ülekantud ainepunkte üliõpilase õppekoormuse hulka käesoleval semestril (k.a stipendiumite taotlemisel).
- Üliõpilase varasemat õpet ja töökogemust peab hindama üliõpilaskeskselt pädev ja erapooletu hindamiskomisjon, kellele on tagatud süstemaatiline põhi ja täiendõpe. Vajaduse korral kaasates partnereid ja eksperte väljastpoolt kõrgkooli.
- Varasema õppe- ja töökogemuse arvestamise eest raha küsimine peab olema riiklikul tasandil reguleeritud. Eesti-siseste õpingute ülekandmine peab olema tasuta.
- Varasemate õpingute käigus omandatud ainepunktid ei aegu, kuna see läheks vastuollu elukestva õppe ja nüüdisaegse kõrghariduse põhimõtetega. Kõrgkoolil on vajaduse korral

õigus hinnata inimese oskusi ja teadmisi.

- VÕTA-ga üle kantud õpingud ja töökogemus peavad akadeemilisel õiendil olema kajastatud selgelt ja üheselt mõistetavalt.
- Kõigil on õigus saada adekvaatset nõustamist enne ülekandmisprotseduuri algust ja ka selle ajal. Kõrgkoolides peavad olema vabalt kättesaadavad infomaterjalid ja nõustajad, teavitamaks tudengeid VÕTA olemusest, põhimõtetest ja võimalustest. Kõrgkool korraldab tudengite nõustamist ja teavitamist koostöös üliõpilaskonnaga.
- Üliõpilasel peab olema õigus komisjoni otsust vaidlustada. Apelleerimise täpne kord peab olema üliõpilasele teada enne hindamisprotseduuri algust.

8. DIGITAALNE ÕPE

Digiõppevahendite kasutamine ja arendamine aitab kaasa elukestva õppe, õppekvaliteedi ja digipädevuse¹⁸ arengule. Eesti on võtnud eesmärgiks korraldada elukestvas õppes digipööre, millega soovitakse õppimisel ja õpetamisel rakendada nüüdisaegset digitehnoloogiat otstarbekamalt ja tulemuslikumalt, parandada kogu elanikkonna digioskuseid ning tagada ligipääs uue põlvkonna digitaristule. Kuigi digitaalses maailmas arenevad õppimisvahendid¹⁹ tihti kiiremini, kui nende kasutamist ja kontaktõppesse integreerimist on võimalik kirjeldada eeskirjades ning õppekorraldust reguleerivates dokumentides, on oluline põhimõtete paikapanek, et tagada tudengisõbralikkus ning oluliste aspektidega arvestamine arengut tulevikku suunates.

- Digiõppevahendite kasutamise eesmärgiks on õppeprotsessi efektiivsemaks ja kvaliteetsemaks muutmine.
- Eesti kõrgkoolid peavad osalema digitaalsete õppevahendite arendamises ja integreerima neid oma õppekavadesse ning ainekursustesse. Samuti on oluline, et Eesti kõrgkoolid õppeprotsessi mitmekesistamiseks, rahvusvahelistumiseks ja elukestva õppe soodustamiseks saavutaksid veebipõhiste kursuste korraldamise võimekuse.
- Suund digipädevuse ja -kultuuri arendamisele peab olema õppeprotsessi integreeritud kõigil haridustasemetel ja kõigis õppekavades riiklikul tasandil. See tagab ka arengu kõigil digikompetentsi tasanditel alates informatsiooni leidmisest kuni digitaalse sisu loomiseni.²⁰
- Digiõppevahendite arendamisel ning kasutamisel tuleb silmas pidada ka õppejõudude ning tudengite digipädevuse arendamist. Akadeemilise personali digipädevuse arengu eest vastutab kõrgkool.
- Digiõppevahendite rakendamisel õppetöösse tuleb tagada tudengitele ligipääs õppimiseks vajalikule digitaristule, s.o riistvarale, internetiühendusele ning tarkvarale.

¹⁸ Digipädevus on valmisolek kasutada digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvast teadmusühiskonnas nii töökohal, õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui kogukondades suheldes.

¹⁹ Digitaalne õppevahend ehk õppevara ehk e-õppevara: digitaalsel kujul (nt veebis, andmebaasides või digitaalsel andmekandjal) avaldatud õppematerjalid, sh e-õpikud, õppeotstarbelised veebivideod ja mobiilirakendused, õpimängud, e-õpetajaraamatud, e-töölehed, veebipõhised testid, õpiobjektid.

²⁰ Loe täpsemalt [DigComp raamistikust](#)

- Riiklikult rahastatud teadmine peab olema avalikult kättesaadav. Seega on oluline, et kõrgkoolide poolt loodud digiõppevahendid on laialdaselt ja lihtsasti kättesaadavad.
- Digiõpe annab õppekavades vajadusel täiendava alternatiivi kontaktõppele.
- Eestis loodud digiõppevahendid peavad olema universaalse disainiga ehk võimalikult käepärased erivajadusega õppurile.
- Kõrgkooliti peab olema selge kommunikatsioon digiõppeks kasutatavate programmide ja keskkondade kasutamise osas. Võimalusel ühe instituudi/teaduskonna siseselt kokku leppida digiõppe läbiviimiseks ühised viisid ja meetodid, et digiõpe oleks tudengite jaoks võimalikult mugav, kvaliteetne ja kättesaadav.
- Digiõppevahendite autoriõigused, nii varalised kui ka isikulised, peavad olema loovutatud ja litsentsitud määral, mis tagavad nii digiõppevahendite autorite kui ka kasutajate huvide kaitse.
 - Digiõppevahendi looja peab arvestama õppevahendi loomisel tema kasutatava materjali looja autoriõigustega, muu hulgas tagama viidete olemasolu ja korrektsuse.
 - Digiõppevahendi kasutaja peab võtma arvesse, et digiõppevahend on teos, mille sisu on autoriõigustega kaitstud. Sealhulgas on oluline arvestada, et selle sisu kasutamisel tuleb sellele kui allikale viidata.

9. KÕRGHARIDUSE NING TEADUS-, ARENDUS- JA LOOMETEgevuse (TAL) RAHASTAMINE

Eestis on oluline säilitada tugev rahvuslik kõrgharidus- ja teadussüsteem, sest sellega kaasnev teadmispõhine majandus, suurte väljakutsete lahendamine, hea elukeskkond ja kultuuriline areng tagavad inimeste suurema sissetuleku ja üldise ühiskondliku heaolu. Eestis on TAL-i rahastamise suurim probleem killustatus, mis takistab tiptulemustega fookusvaldkondade kujunemist ning ühiskonna tervikliku arengu seisukohalt olulistele teemadele keskendumist. Rahastamise all mõistetakse ükskõik millist otsest või kaudset kõrgharidusse ning teadus-, arendus- ja loometegevusse suunatud rahalist panust.

- Riiklikult rahastatud teadust käsitletakse kui avalikku hüve ja selle tulemustele on tagatud avalik juurdepääs, välja arvatud juhul kui need on seotud riigikaitse, tööstuspatendi või delikaatsete isikuandmetega.
- Kõrgkoolid tagavad üliõpilastele ja võimalusel avalikkusele vaba juurdepääsu teadusandmebaasidele ja -ajakirjadele, et aidata kaasa teadmispõhisele riigivalitsemisele. Riigisektoris tehtud otsuste puhul on omakorda võimalikult suures ulatuses lähtunud analüüside ja teadustöö tulemustest.
- Kõrghariduse ja TAL-i rahastamissüsteem peab olema läbipaistev ning toetama haridus- ja teaduspoliitilisi otsuseid. Selle finantseerimine peab olema püsiv riigieelarveline prioriteet ning rahastamist puudutavad otsused peavad olema planeeritud pikaajaliselt ning jätkusuutlikult. Samuti tuleb rahastamise prioriteetide seadmisel kaasata kõiki sidusrühmi, et nende seisukohtadega arvestataks.
- Riigieelarvelise rahastuse suurus kvaliteetse kõrgharidustaseme õppe korraldamiseks ja arendamiseks ning kõrgkooli missiooni täitmise toetamiseks peaks olema vähemalt 1.5 protsenti sisemajanduse koguproduktist.
- Õiglase ja võrdse ligipääsu tagamiseks peab kõrghariduse peamine rahastaja olema riik.
- Mis tahes kujul õppemaksud suurendavad sotsiaalset ebavõrdsust, takistades võrdset

ligipääsu kõrgharidusele ning raskendades seeläbi kõrghariduse omandamist. Kõrghariduse rahastus ei tohi kasvada tudengite majandusliku koormuse suurendamise arvelt.

- Riik ja kõrgkoolid peavad hoolitsema selle eest, et tasuta õppekohal ei eksisteeriks ka varjatud õppemakse. Üliõpilasele peab tagama tasuta juurdepääsu kõikidele vajalikele õppematerjalidele ja -vahenditele.
- Riigieelarvelise rahastuse suurus teadus-, arendus ja loometegevuseks peaks olema vähemalt 1 protsent sisemajanduse koguproduktist.
- Riikliku teadusrahastuse puhul peab olema kindlustatud selle mahu stabiilne suurenemine, et aidata tagada TAL-i kvaliteet, teadustaristu ülalpidamine ja akadeemiline järelkasv.
- Konkurentsil põhinev rahastus peab säilima täiendusena valdkondlikule rahastamisele ning erasektori rahastus teadus- ja arendustegevuses peab kasvama. Eesti ettevõtete väiksuse tõttu on ka nende TAL-i maht väike, seetõttu tuleb soodustada ettevõtete koostööd TAL-i tellimuses.
- Aruandlussüsteem tuleb muuta teadlastele praegusest lihtsamaks ja vähem aeganõudvaks. Euroopa Liidu tõukefondidest ja raamprogrammidest rahastatavate teadusprojektide puhul peavad hangete korraldamise ja aruandluse normid olema Euroopa Liidu ja Eesti vahel ühtlustatud. Nõudmised ja kriteeriumid, mis Eesti lisaks esitab, peavad olema põhjendatud ning kooskõlastatud seotud huvirühmadega (sh teadustöötajatega). Hanke pakkumiste hindamisel tuleb jätta võimalus lähtuda hinna ja kvaliteedi suhtest.

9.1 Doktoriope

Teadusvaldkonnas on üks oluline pool doktorandid, kes tulevikus on nii potentsiaalsed õppejõud, teadlased kui ka kõrgelt kvalifitseeritud oma valdkonna spetsialistid era- ja avalikus sektoris. Kvaliteetne doktoriope võimaldab doktorandil keskenduda doktoritöö kirjutamisele ja soodustab doktorantuuri nominaalajaga lõpetamist.

- Doktorandile peab doktorantuuri ajaks olema tagatud Eesti keskmine palk. Töölepingu

alusel töötamine tagab doktorantidele võimalused näiteks laenu võtmiseks ja vanemahüvitiseks, mida doktoranditoetused ja stipendiumid ei anna. Eesti keskmine palk võimaldab doktorandil keskenduda doktorantuurile

- Doktorantide nooremteaduriteks muutmisel tuleb säilitada nende üliõpilase staatus.
- Eesti ülikoolid peavad doktorantide atesteerimiseks kujundama ühtse reeglistiku ja kvaliteedinõuded ning neid järgima.
- Senisest suuremat rõhku tuleb pöörata juhendamise kvaliteedile. Sisse tuleb seada juhendajate juhendamispädevuse hindamine, nende atesteerimine ja koolitamine. Juhendajate puhul tuleb jälgida aktiivsete doktorantide arvu, et ei tekiks ülekoormust. Igal doktorandil peab olema vähemalt kaks juhendajat. Lisaks tuleb arvestada varasemat juhendamise tulemuslikkust.
- Doktoritööde ained peavad toetama doktoritöö kirjutamist, mis on doktorantuuri peamine väljund. Samuti on vaja lihtsustada erinevate ülikoolide vahel ainete ülekandmist, mis soodustab ka doktorantide ühist õpetamist ja aitab vältida olukorda, kus ainet ei loeta, kuna ülikoolis pole piisaval arvul doktorante.
- Akadeemiliste töötajate valimine ja edutamine peavad toetuma selgetele kriteeriumitele.. Samuti tuleb luua võimalused noorte tippteadlaste pealekasvuks, mis on hetkel üheks suuremaks probleemiks doktorantidele akadeemilise karjääri jätkamisel.²¹
- Doktorikraadi omamist tuleb senisest enam väärtustada tööturul, mille üks võimalus on riigi kehtestatud lisatasu avaliku sektori ametnikele. Samuti on hea meede kõrgharidust erasektoriga siduda läbi ettevõtlus- või tööstusdoktorantuuri.

²¹ [Eesti Teadus, Eesti Teadusagentuur. \(2019\).](#) lk 30

10. KESKKONNAVALDKONNA SEISUKOHAD

10.1 Riigi vastutus

- Kõrghariduse rahastamismudel (sh kõrgkoolide rahastamine) ning riigi ja ülikoolide vahelised halduslepingud peavad juhinduma looduskeskkonda arvestavast jätkusuutlikust arengust ning põhinema ÜRO säästva arengu põhimõtetel.
- Riik kõrgharidussüsteemi rahastajana peaks tagama, et kõrgharidusasutustele kehtestatud hankekorrad lähtuvad muuhulgas ka jätkusuutliku arengu põhimõtetest, sh lähetuste ja ürituste hangete tellimisel.
- Institutsionaalne akrediteerimine peab arvestama jätkusuutliku arengu põhimõtete rakendamist kõrgkoolides.
- Riik peab toetama ja soodustama õppe- ja teadustööd jätkusuutliku arengu teadmuse tagamiseks vajalikes valdkondades.
- Kõrgkoolide hoonete (sh ühiselamute) energiatõhususe tõstmine peab olema prioriteet ning olemasoleva taristu kõrgeima võimaliku energiatõhususe poole renoveerimine peab olema riiklikult toetatud juhul, kui ressursikulu ei too täiendavaid keskkonnavalaseid või muid negatiivseid mõjusid.

10.2 Kõrgkoolide vastutus

- Kõrgkoolid peavad pingutama pidevalt kestlikuma toimimise suunas. Jäätmekäitluse, energia- ja veekasutuse valdkondades tuleb vähendada negatiivset keskkonnamõju, lähtudes uusimast teaduslikust teadmisest.
- Kõrgkoolid peavad hindama enda keskkonnamõtjude ulatust ning leevendama ja ennetama negatiivseid keskkonnamõtjuseid (sh uute hoonete rajamisel).
- Jäätmekäitluses peab kõrgharidusasutuste roll olema minimeerida jäätmete teket ning vältimatute jäätmete puhul peab nende sortimine olema kasutaja jaoks mugav ja loogiline.
- Kõrgkoolid peavad looma eelisjärjekorras sobivaid tingimusi jalgsi, jalgrattaga ja ühistranspordiga liiklejatele, hoides samal ajal fookuses aktiivset dialoogi kohaliku omavalitsusega, et sarnased tingimused oleks võimaldatud ka mujal linnaruumis.
- Kõrgkoolide hooneid ümbritsev haljastus peab olema looduslikku mitmekesisust soodustav.
- Jätkusuutliku arengu põhimõtete käsitlemine peab olema loomulik osa õppeprotsessist, mille käigus motiveeritakse üliõpilasi ja töötajaid ka ise lahendusi leidma.
- Jätkusuutliku arengu teemad peavad interdistsiplinaarselt olema põimitud õppekavadesse ning suunama teadustööd.
- Kõrgkoolid peavad toetama edasiviivaid üliõpilasalgatusi, mis suurendavad keskkonnahoidlikkust kõrgkoolis ja ühiskonnas laiemalt.
- Eelnimetatud eesmärgid sisalduvad kõrgkoolide arengukavades ning kõrgkool mõeldab nende täitmist.

10.3 Üliõpilaskonna vastutus

- Üliõpilasesindused peaksid olema oma keskkonnasäästliku tegevusega eeskujuks üliõpilaskondadele. Üliõpilasesindused on kõrgkoolides keskkonnateemade algatajad ja eestvedajad.
- Jätkusuutlikkus peab olema põimitud üliõpilasesinduste strateegilistesse dokumentidesse. Üliõpilasesindajad ja teised üliõpilasorganisatsioonid räägivad tõenduspõhiselt ja aktiivselt kaasa jätkusuutlikkuse põhimõtete rakendamise teemadel kõrgkoolis.
- Üliõpilasesindused püüavad juhinduda sündmuste korraldamisel rohelise kontori põhimõtetest²². Peamiseks eesmärgiks peab seadma üldise tarbimise vähendamise. Võimalusel soetatakse ja tarbitakse Eestis valmistatud tooteid ja/või võimalikult loodussäästlikult valmistatud, pakendatud ja tarnitud tooteid.

²² Eesti Keskkonnajuhtimise Assotsiatsiooni järgi on “Keskkonnahoidliku ehk rohelise kontori eesmärk [] organisatsiooni keskkonnamõju pidev jälgimine ja vähendamine, millega kaasneb kulude kokkuhoid, loodusressursside säästev kasutamine, jäätmetekke vähenemine ning töökeskkonna tervislikumaks muutumine.”, viimati vaadatud 05.01.21 ekja.ee/et/roheline-kontor